

**CRISTIAN
ROBU-CORCAN**

Omul balcanic

*O călătorie literară prin opera
lui Andrić și Kadare*

Cuprins

<i>Prolog</i>	9
---------------------	---

INTRODUCERE

Războaiele balcanice	17
Conceptul de „orientalism“	21
Orient–Occident. O perspectivă de antropologie culturală	25
Opoziția Orient–Occident	30
Balcanii. Etimologie și polisemie	40
Structura țărănească a Balcanilor	50
„Voce“ populară și mentalitate „folclorică“ în Balcani	60
Literatura lui Andrić și Kadare: <i>intimitatea</i> Balcanilor	64

IVO ANDRIĆ

Locul lui Andrić în moștenirea cultural-politică sârbească	69
Povestea-discurs sau discursul-poveste. Folclor oriental	74

Demitizarea tandră a eroului epic Ali Gerzelez	80
Oaia și lupul. Fantasticul și miraculosul	86
Povestea bosniacă a <i>alfil</i> -ului oriental	91
Sacrificiul recuperator. „Scurtarea picioarelor“ și restaurarea vechii rânduiei	101
Etimonul folcloric al romanului <i>E un pod pe Drina</i>	111
Prefigurarea simbolului podului	121
Legenda construirii podului	124
Consecvență folclorică, balcanism și modernitate în <i>E un pod pe Drina</i>	136

ISMAIL KADARE

Șarpele înghețat al tradiției	155
Filonul genetic al basmului fetei căsătorite cu șarpele	156
Simboluri homerice și sugestii gnostice în <i>Florile înghețate din martie</i>	161
Ridicarea mortului din groapă	183
Motivul „Lenore“ în <i>Cine a adus-o pe Doruntina</i>	183
Tema mortului care călătorește	183
Motivul „Lenore“	188
Tipul balcanic al motivului „Lenore“. Incursiune psihanalitică	193
<i>Policier viguros sub raport folcloric</i>	199
<i>Podul cu trei arce și dublu sens</i> de circulație folclorică	203
Reactivarea mitului „Babel“	211
<i>Palatul viselor</i>	218
Visul și relația lui cu folclorul	219
Legătura lui Kadare cu teoriile freudiene	223

„Surplusul auctorial“ cu funcție de compensare	224
Distopie folclorică și înfruntarea dintre simboluri	229
Vârsta sumbră	235
„Nebunia“ folclorică a lui Kadare și întinderea istorică a „Imperiului“	250

MITOPOEZIE ÎN BALCANI

Mitopoetica istorică a lui Andrić	267
Mitopoetica istorică a lui Kadare	281
Andrić <i>versus</i> Kadare din perspectiva temei folclorice a podului	291

EPILOG

Noi, primitivii și modernii	295
<i>Bibliografie</i>	305

Prolog

Problematika ridicată de conceptele de „Balcani“ și „balcanism“, „Est“ și „Vest“, „Orient“ și „Occident“ este extrem de vastă, iar intenția mea nu a fost aceea de a pune o ordine taxonomică în modul în care au evoluat și s-au transformat diferitele percepții de-a lungul timpului. De asemenea, am tratat reorientările conceptuale asupra Europei ca pe niște stări de fapt. Investigarea istorică¹, în acest caz, devine un gen de o complexitate care revendică, de la un punct încolo, o abordare multidisciplinară, cu deschideri largi spre ceea ce Todorova numea a fi „investigarea tradiției“.² Acest lucru presupune o lume în care teoria critică, semiotica, metafora, sinecdoca, metonimia și aporia conduc inevitabil spre căderea semnificatului sub semnificant.

Ceea ce știm, fără a fi nevoiți să explicăm inutil fenomenul, este că suntem moștenitorii unei „realități“ a continentului european articulate pe o perspectivă care pornește dinspre vest spre est, și nu dinspre sud spre nord, după cum subliniază

---

1. Văzută ca o reprezentare comprimată a trecutului în termeni conceptuali.

2. Maria Todorova, *Balcanii și balcanismul*, traducere de Mihaela Constantinescu și Sofia Oprescu, Humanitas, București, 2000, p. 9.

Wolff.³ Descrierea Balcanilor ca „alteritate“ a Europei nu are nevoie de vreo dovadă specială, cu atât mai puțin de stabilirea unor „adevăruri“ istorice. De aceea, am prezentat o comprimată evoluție a conceptului de „balcanism“ pornind de la un document îndelung dezbătut de comunitatea internațională: *Report of the International Commission to Inquire into the Causes and Conduct of the Balkan Wars*. Elaborat în 1914, documentul arată clar cum zona geografică numită „Balcani“ atrage atenția după războaiele balcanice din 1912 și 1913. El ne relevă într-un mod foarte direct cum, în aprecierea Balcanilor, se are în vedere caracterul „necivilizat“ al zonei în raport cu „lumea civilizată“. Acest raport este retipărit în 1993, căpătând, în acest răstimp, alte două sugestii extrem de puternice: a) „lumea civilizată“ rămâne „lumea civilizată“, în timp ce caracterul „necivilizat“ al Balcanilor este sintetizat în „aceeași lume balcanică“; b) „necivilizația“ balcanică primește, pe lângă înțelesul eteric și abstract, o etichetă culturală extrem de concretă: „cvasicivilizație non-europeană“.

Distanța de la „necivilizație“ la „cvasicivilizație non-europeană“ trece, în decurs de aproape optzeci de ani, prin mai multe stadii de abordare, caracterizate, în principal, de un lung război cultural cu mize politice, economice și financiare. Din acest „război“, se desprinde, cu pregnanță, conceptul de „orientalism“, care, sub interpretarea unei multitudini de studii și literaturi făcute din perspectiva diferitelor unghiuri de abordare, înfățișează o nouă realitate care se cere analizată: opoziția dintre Orient și Occident, opoziție conturată de alte două „realități“ persistente, considerate a fi antagonice,

---

3. Larry Wolff, *Inventarea Europei de Est. Harta civilizației în Epoca Luminilor*, traducere de Bianca Rizzoli, Humanitas, București, 2000, p. 21.

respectiv „realitatea orientală“, exotica și misterioasă, și „realitatea occidentală“, extrem de „materială“ și cu vocație hegemonică. De aici, firește, se desprinde apăsător și dihotomia Est–Vest.

Pentru apologeții Orientului, Vestul înseamnă halucinație colectivă, dezordine și analize letal-economice care duc la „împrăștiere“, adică la lipsă de substanță spirituală. Pentru apologeții Occidentului, Orientul înseamnă adunarea tuturor contrariilor în ceea ce poate fi sintetizat prin termenul de „necivilizație“, un semn al incapacității de a ieși de sub comandamentele primitivismului. Balcanii sunt circumscrisei acestui gen de discurs, dar primesc și panașul decorativ-peiorativ al „violentei“.

Nu se constată cu prea multă convingere că Balcanii sunt constituiți și susținuți de o evidentă și de necontestat structură țărănească. De aceea, toate analizele se topesc în „cultură“ sau se fac pe marginea unor presupuse sau inventate tradiții, iar țărani balcanici sunt „cunoscuți“ prin lentila imaginației romantice. Vocea lor este absentă cu totul.

Odată cu formarea statelor naționale, „Balcanii“ trec și în literatura occidentală, care, sub pana măștrilor de gen, ne arată aceeași imagine proiectată de lungul război cultural pe marginea opoziției Est–Vest: sălbăticie și violență. Dar unele tonuri devin grave: dacă vrem cu adevărat să „categorisim“ și să „împărțim“ națiunile, producțiile de mitologie populară⁴ sunt puncte de plecare obligatorii și definitorii. David Spurr

---

4. Avem în vedere ceea ce Ion Taloș înțelegea prin „aspectele importante ale reprezentărilor mitice – de la ființele mitice și sfinți până la tradiții și obiceiuri și la practicile magice de orice fel“. Vezi Ion Taloș, *Scurtă introducere în mitologie populară românească*, în *Limba Română* nr. 4–6/2002.

sugerează, din această perspectivă, că nu există un alt fel de „cunoaștere“.⁵

Atunci când vorbim de „literatură balcanică“, „mentalitate balcanică“, „folclor balcanic“ etc., Andrić și Kadare se impun ca două autorități în domeniu. Intenția mea a fost aceea de a căuta filonul genetic al temelor folclorice prezente în operele lui Andrić și Kadare, de a căuta raporturile dintre creația populară și cea literară, de a vedea în ce măsură aceste teme se oglindesc în realitatea literară a celor doi, de a identifica acele elemente prin care miezul simbolic al materiei populare rămâne intact sau este metamorfozat și transfigurat, precum și în ce măsură se produce acest lucru. Orientarea metodologică comportă și elemente de etnocratică și de antropologie literară⁶, având în același timp o dominantă simbolică din punct de vedere folcloric-literar. „Vagul“, „legenda“ și „misterul“, după cum spune Cătălin D. Constantin, trebuie să rămână intacte tocmai pentru „fidelitatea față de realitate“.⁷

În literatura lui Andrić, se manifestă pregnant temele dominante folclorice ce caracterizează producțiile populare balcanice. Preluându-le și încorporându-le în textul literar, deconstruindu-le și reconstruindu-le, utilizându-le ca elemente dinamice ale textului literar, Andrić face din temele folclorice o materie ideală din care putem înțelege cum

---

5. David Spurr, *The Rhetoric of Empire: Colonial Discourse in Journalism, Travel Writing, and Imperial Administration (Post-Contemporary Interventions)*, Duke University Press, 1993, p. 75.

6. Călin Crăciun, *Etnocritica*, Paralela 45, Pitești, 2013; Michael Metzeltin, Margit Thir, *Antropologia textului*, traducere de Octavian Nicolae, Editura Universității din Iași, Iași, 2013.

7. Cătălin D. Constantin, *Orașe în rezumat. Piețe din Europa și istoriile lor*, Peter Pan Art, București, 2017, p. 7.

metafora populară, de-a lungul timpului, a stat la baza și a fost cheia unor momente istorice greu de descifrat astăzi doar cu ajutorul istoriei. În alte cazuri, Andrić preia chiar structura creației populare, fantasticul și miraculosul formând și informând textul în chiar corpul lui scriptural. El realizează o fascinantă mitopoezie care ne redă, dacă nu imaginea completă a Balcanilor, cel puțin imaginea *intimă* a ceea ce am putea numi a fi „premodernitatea europeană“.

Kadare, prin opera lui, se angajează, din chiar primele producții literare, într-un conflict deschis cu cei care contestă umanitatea viguroasă din tradiția populară. El înțelege prin „tradiție populară“ tot ceea ce, prin metaforă, se condensează în creația folclorică. Sensul pe care Kadare îl dă vocației de scriitor este acela de a reda intactă generațiilor viitoare „imaginea inițială“. Motivul „Lenore“ sau basmul fetei căsătorite cu șarpele sunt teme abordate de Kadare cu intensă convingere literară. Tema podului, ca și la Andrić, devine la Kadare decisivă pentru a găsi și a explica sensul simbolic al dominațiilor imperiale asupra Balcanilor și natura demonic-distructivă a dictaturii comuniste exercitate asupra poporului albanez. Răul vine, în acest caz, din contestarea și interzicerea metaforei populare, iar „distrugerea“, din dorința de suprimare a codului țărănesc de legi strămoșești. Mitopoezia lui Kadare sanctifică balcanismul în forma lui populară și se opune oricărei ofensive politice sau culturale care atentează la fundamentele lui tradițional-arhaice.

Atât Andrić, cât și Kadare văd în tiparul folcloric nu doar un simplu punct de plecare util literaturii, ci și un element formativ și constitutiv al omului de a concepe și de a „simți“ viața. Creația populară rezistentă în timp nu obligă doar la o re-creare a ei, ci și la o re-literaturizare a temelor ei principale.

Poezia populară își păstrează aceeași forță de sugestie puternic metaforizată chiar și atunci când este demitizată sau remitizată prin intermediul literaturii.

Andrić și Kadare dovedesc prin creația lor literară că imaginația și instinctul poetic al „omului vechi“ stau la baza raționalității radicale de astăzi, iar folclorul, în substanța lui sensibil-simbolică, este corp inspirațional pentru toate științele contemporane și proiecțiile teoretice cu deschidere atât spre trecut, cât și spre viitor.

INTRODUCERE

Războaiele balcanice

La începutul secolului al XX-lea, după sublinierea⁸ Mariei Todorova, în domeniul „imprecațiilor“ (*Schimpfwörter*) s-a produs un *new entry*: „balcanizarea“. Sensul principal de direcție se circumscrie acelei generalizări care sintetizează abrupt ceea ce, de regulă, înțelegem a reprezenta „problemele“. În *Report of the International Commission to Inquire into the Causes and Conduct of the Balkan Wars*⁹, elaborat de Carnegie Endowment for International Peace în 1914 cu scopul de a ancheta cauzele și modul în care s-au desfășurat războaiele balcanice (1912–1913), apar o serie de personalități¹⁰ publice

---

8. Maria Todorova, *op. cit.*, pp. 6–9.

9. Carnegie Endowment for International Peace (Division of Intercourse and Education), *Report of the International Commission to Inquire into the Causes and Conduct of the Balkan Wars*, Publicația nr. 4, Washington, D.C., 1914.

10. Dr. Josef Redlich, profesor de drept public la Universitatea din Viena, din partea Austriei; Paul Henri Benjamin Balluet d'Estournelles de Constant, senator, și M. Justin Godart, avocat și membru al Camerei Deputaților, din partea Franței; dr. Walther Schücking, profesor de drept la Universitatea din Marburg, din partea Germaniei; Francis W. Hirst, editor la *The Economist*, dr. H.N. Brailsford, jurnalist, din partea Marii Britanii; prof. Paul Miliukov, membru al Dumei, din partea Rusiei; dr. Samuel T. Dutton, profesor la Teachers' College, Columbia University, din partea Statelor Unite.

care comprimă atât punctele de vedere și aspirațiile socio-politice ale părților beligerante, cât și consecințele economice și sociale în raport cu direcția de evoluție a legislației internaționale. E timpul marilor mișcări pacifiste din Europa, care, pe nesimțite, pornind de la militantismul pur și simplu, ajung să capete caracter instituțional.

În esență, Primul Război Balcanic a avut următorii „pași”: Liga Balcanică, formată din Serbia, Muntenegru, Grecia și Bulgaria, cucerește teritoriile otomane din zonă, respectiv Macedonia și cea mai mare parte a Traciei, apoi, necăzând de acord cu privire la împărțirea acestor teritorii, intră în conflict între ele.

Al Doilea Război Balcanic aduce în prim-plan Serbia, de o parte, și Grecia, de cealaltă parte. În plan secund, intervine militar și România împotriva Bulgariei (temându-se de o Bulgarie puternică și mare care ar fi putut revendica Dobrogea de Nord), în timp ce Turcia, folosindu-se prompt de prilej, redobândește unele teritorii pierdute.

În raport, distincția de sens dintre cele două războaie este făcută de Paul Henri Benjamin Balluet d'Estournelles de Constant: primul a fost un război de independență, având caracter defensiv, o formă de protest a celui slab față de cel puternic, care, în mod firesc, a captat o „popularitate” mare; cel de-al doilea a fost un război cotropitor, deci având un caracter ofensiv, dar cu o particularitate: atât învingătorii, cât și învinșii au pierdut și material, și moral. Iar concluzia comisiei a fost: „lumea civilizată” ar trebui să înceteze în a exploata Balcanii pentru câștig și să înceapă să inițieze toate demersurile necesare pentru a încuraja introducerea tratatelor de pace, precum și respectarea lor. În esență, fără un ton prea optimist, printre rânduri, se insinuează o recomandare

călduroasă pentru îmbrățișarea dreptului internațional public. Cum bine subliniază Todorova¹¹, formularea „lume civilizată“, o „etichetă autoaplicată“, în opinia ei, trimite rapid la o întrebare firească: de ce fel de lume ar putea fi îngrijorată o „lume civilizată“? Răspunsul, la fel de rapid, nu poate fi decât unul: de o „lume necivilizată“.

În 1993, raportul este retipărit, căpătând, între timp, un subtitlu (*Celelalte războaie balcanice*), o introducere a lui George Kennan¹² și o prefață semnată de Morton Abramowitz¹³, președintele Fundației „Camelie“. (O bună analiză comparativă este făcută de Nadine Akhund.)¹⁴ Dar ce este cert este că o reconstituire a faptelor în lumina trecerii a aproape optzeci de ani nu există. În schimb, pe lângă „lumea civilizată“ din primul raport, apare acum, în partea a doua a introducerii lui Kennan, și următoarea remarcă viguroasă: „aceeași lume balcanică“. Mai mult de atât, Kennan critică subtil lipsa din primul raport a identificării acelor motivații care au condus părțile beligerante spre război.¹⁵ Evident, motivațiile sunt

---

11. Maria Todorova, *op. cit.*, p. 7.

12. George F. Kennan (16 februarie 1904–17 martie 2005) a fost un element-cheie în declanșarea Războiului Rece. Diplomat, istoric și specialist în științe politice, a pus bazele teoretice ale politicii antisovietice practicate de administrația Truman și a jucat un rol central în definitivarea și implementarea programelor din timpul Războiului Rece (e.g. Planul Marshall).

13. Diplomat de carieră și oficial al Departamentului de Stat al SUA, Morton Abramowitz a devenit președintele Carnegie Endowment for Peace International, apoi, ulterior, a fondat International Crisis Group, în 1995, cu scopul de a lucra pentru prevenirea războaielor și de a configura politici apte de a construi o lume mai pașnică.

14. Nadine Akhund, *The Two Carnegie Reports: From the Balkan Expedition of 1913 to the Albanian Trip of 1921. A Comparative Approach*, în *Balkanologie* nr. 1–2/2012, vol. XIV.

15. *Ibidem*.

„politice“, iar factorul motivant cel mai puternic nu e de găsit în religie, ci în naționalismul agresiv. De unde vine acest naționalism agresiv? Kennan consideră că din trăsături de caracter mult mai profunde, cu rădăcini în vechime. În acest proces de aglutinare a unui caracter specific, continuă el, a avut un rol aparte și dominația turcească, fapt care a condus la înflorirea în sudul continentului european a unei cvasicivilizații „non-europene“.

De fapt, un lucru de necrezut pentru comentatorii occidentali era faptul că ceea ce pentru ei nu reprezenta decât o subliniere diacronică, pentru protagoniștii războaielor balcanice era prilej de război și crimă. Pare greu de crezut că oamenii se pot măcelări între ei pentru un fapt petrecut în urmă cu cinci sute de ani. Și, până la a situa Balcanii în afara Europei „civilizate“ (și până la alte considerații), ei au catalogat zona ca fiind barbară. Calificarea continuă să reziste în timp, și, astăzi, privind spre trecut, vedem, printre ani și evenimente istorice, cum *conceptul* se consolidează atât de tare, încât este însușit de către chiar cei supuși calificării.

Conceptul de „orientalism“

Odată cu stabilirea rolului special al dominației turcești în configurarea „non-europeană“ a Balcanilor, a apărut și nevoia de a se vedea prin „dominația turcească“ și conceptul – cuprinzător pentru unii, lax pentru alții – de „orientalism“. Edward Wadie Said¹⁶, în acest context, ocupă un loc de frunte. A sa *Orientalism*¹⁷ din 1979 poate fi un reper de hermeneutică socioculturală din perspectiva distincției Occident–Orient. În esență, Said spune că Orientul se înfățișează ca un set de valori atașat nu realităților moderne, ci în corelație cu o serie de valori pe care le-a împărtășit cu trecutul îndepărtat al Europei.¹⁸ Într-un articol¹⁹ publicat ulterior apariției cărții *Orientalism*, el afirmă că, din perspectiva sistemului de gândire, popoarele orientale, la rigoare, relevă o

---

16. Teoretician al literaturii și critic literar, Said a fost un intelectual american de origine palestiniană. A fost un cunoscut activist politic și unul dintre inițiatorii teoriei critice a postcolonialismului, abordând literatura din punctul de vedere al politicilor sociale și culturale.

17. Edward W. Said, *Orientalism*, ediția a 2-a adăugită, traducere de Doina Lică și Ana Andreescu, Art, București, 2018 (vezi și Edward W. Said, *Orientalism*, Vintage Books, New York, 1979).

18. *Idem*, p. 85.

19. Edward W. Said, *East isn't East*, The Times Literary Supplement, 3 februarie 1995.

realitate eterogenă, dinamică și complexă, altfel spus, ele sugerează și, de la un punct încolo, impun o „realitate orientală” persistentă. În corelație cu această „realitate orientală”, avem, fără niciun dubiu, o „realitate occidentală” ca esență opusă și nu mai puțin prezentă. Raportul de observare între cele două e cu sens unic și „altitudine” unilaterală: „realitatea occidentală” *observă* „realitatea orientală” de la distanță, și nu oricum, ci într-un anume fel, „de deasupra”, deci din poziția unui complex de superioritate. O serie de intelectuali au identificat în acest raport patternul relației dintre Balcani și Occident, fapt care a condus la circumscrierea discursului despre Balcani (în raport cu Occidentul) orientalismului.²⁰

Privind raportul Occident–Orient, Said nu dă un răspuns direct, ci apelează, mai degrabă, la un tertip silogistic: răspunsul adecvat la orientalism nu este occidentalismul. Todorova²¹ consideră, în acest punct, că Said nu acordă atenție unui lucru sensibil evident: în raportul Est–Vest, Vestul este perechea hegemonică din ecuație. Și îl invocă pe James G. Carrier, care, din perspectiva studiilor orientale, arată cum pozițiile și criteriile de poziționare se schimbă în funcție de cel care „privește”.²² Carrier spune că occidentalii definesc Orientul în termenii Occidentului tot așa cum, de altfel, și Occidentul este definit în termenii „Celuilalt”. Ideea e că, în considerarea orientalismului, nu ne putem opri doar la simpla impunere occidentală a unei identități reificate asupra unui grup de oameni străini. Și, fără a insista asupra procesului de reificare,

---

20. Maria Todorova, *op. cit.*, p. 12.

21. *Idem*, p. 16.

22. James G. Carrier, *Occidentalism: The World Turned Upside-down*, în *American Ethnologist* nr. 2/1992, vol. 19, pp. 195–212.

Carrier admite că acest fel de a prezenta lucrurile avantajează Occidentul, care devine, astfel, proprietarul și depozitarul aceluia standard față de care se definesc alteritățile, acest lucru fiind în directă corelație și suprapunere cu puterea politică și economică occidentală de-a lungul istoriei.

Nimic mai adevărat. De altminteri, Said limitează experiența privind islamul și arabii la cea anglo-franco-americană.²³ De aceea, tentativa lui de a defini orientalismul pleacă de la sistemul de gândire occidental în aprecierea Orientului și se limitează la conturarea unor perspective-cadru: orientalismul tratat academic (oricine predă, face cercetare sau scrie și publică despre Orient este orientalist); orientalismul ca sistem de gândire fundamentat exclusiv pe credința neclintită în opoziția radicală dintre Orient și Occident; orientalismul ca instrument de dominație al Vestului asupra Orientului („definiție“ cu valențe istorice și aer „marxist“ – aici, materialismul nu se subînțelege neapărat din derivarea conștiinței din factorul prim, care este „materia“, ci din luarea în considerare a orientalismului ca proces dialectic).²⁴

Dihotomia Est–Vest, oricât de abstractă și relativ „nouă“ le-ar putea părea unora, are, de fapt, rădăcini adânci în istorie, dar cu o diferență: perspectivele și direcțiile de evaluare erau diferite, iar conținutul ideii de „civilizație“, altul. Grecii vechi aduceau în discuție Orientul pentru a sublinia antagonismul dintre lumea civilizată și barbari, romanii, începând

---

23. Edward W. Said, *Orientalism*, Vintage Books, New York, 1979, *passim*.

24. Cf. James G. Carrier, *Occidentalism: The World Turned Upside-down*, în *American Ethnologist* nr. 2/1992, vol. 19. (E mult mai probabil ca James G. Carrier să fi avut în vedere sensul restrâns al termenului, acela de a construi un „adevăr“ devalând contradicțiile din raționamentul adversarului.)

cu Dioclețian, introduc distincția dintre Est și Vest strict din punct de vedere administrativ, iar în perioada medievală, delimitarea dintre cele două avea două coordonate: *stricto sensu*, pentru a întări opoziția dintre catolicism și ortodoxie, *lato sensu*, pentru a revela caracteristicile opozabile dintre islam și creștinism. Apoi, prin secolul al XVIII-lea, împărțirea Europei în Est și Vest capătă un caracter „convențional”.²⁵ Mai aproape de noi, luând în considerare și coordonatele geografice, dilema se adâncește:²⁶ prin Orient, înțelegem doar Orientul Apropiat și islamul? Sau vorbim doar despre orientalismul Orientului Apropiat și al islamului? Dacă Orientul Apropiat și Orientul Mijlociu sunt termeni atât de imprecizi, nu ar trebui combătut acest amorfism printr-o circumspecție hotărâtă față de specificitatea istorică?

---

25. Cf. Maria Todorova, *op. cit.*, pp. 16–18.

26. Vezi, de pildă, Roderic H. Davison, *Where is The Middle East?*, în *Foreign Affairs* nr. 4/1960, pp. 665–675, și Akbar S. Ahmed, *Postmodernism and Islam: Predicament and Promise*, Routledge, Londra, 1992.

Un spațiu al contradicțiilor, al paradoxurilor și al stereotipurilor. Povestea Balcanilor, încălțată, dar totodată fascinantă, îi oferă lui Cristian Robu-Corcan prilejul unei convingătoare călătorii literare. Autorul explorează complexitatea mitopoeticii balcanice, așa cum este reflectată în operele a doi titani literari: Ivo Andrić și Ismail Kadare. În cartea de față, Balcanii imaginari se suprapun Balcanilor istorici și reali. Cristian Robu-Corcan explorează opoziția dintre Orient și Occident prin lentila antropologiei culturale, subliniind complexitatea identitară a regiunii. De la mitul fetei căsătorite cu un șarpe la simbolistica podului, volumul de față investighează structura arhetipurilor care compun universul balcanic – o lume a miturilor și credințelor populare, reînnoite literar de Andrić și Kadare. Trecutul se întâlnește cu prezentul într-un dans al tradițiilor și al istoriei.

CĂTĂLIN D. CONSTANTIN

**curtea veche
publishing**

curteaveche.ro

ISBN 978-606-44-1813-5

9 786064 418135